

Народна банка на Република Македонија
Дирекција за финансиска стабилност и банкарска регулатива

О Д Л У К А
за правилата за добро корпоративно управување во банка

февруари 2018 година

Врз основа на член 47 став 1 точка 6 од Законот за Народната банка на Република Македонија („Службен весник на Република Македонија“ бр. 158/10, 123/12, 43/14, 153/15 и 6/16) и член 82 став 3 од Законот за банките („Службен весник на Република Македонија“ бр. 67/07, 90/09, 67/10, 26/13, 15/15, 153/15 и 190/16), Советот на Народната банка на Република Македонија донесе

О Д Л У К А
за правилата за добро корпоративно управување во банка
(„Службен весник на Република Македонија“ бр. 24/18)

I. ОПШТИ ОДРЕДБИ

1. Со оваа одлука се пропишуваат правилата за добро корпоративно управување во банка.

2. Корпоративното управување во банка претставува збир од заемни односи меѓу надзорниот одбор, управниот одбор, другите лица со посебни права и одговорности и акционерите на банката, преку кои се воспоставува соодветна организациска структура и соодветни механизми за дефинирање на целите на банката и за нивно остварување и следење. Тоа подразбира дефинирање на правата и одговорностите на овие лица, а особено на тоа како надзорниот и управниот одбор:

- ја дефинираат деловната политика на банката;
- вршат надзор на работењето на банката, односно раководат со секојдневното работење на банката;
- ги штитат интересите на депонентите, ги исполнуваат обврските кон акционерите и ги имаат предвид интересите на останатите заинтересирани лица;
- воспоставуваат корпоративната култура и вредности;
- вршат избор на вработените и го следат нивното работење;
- ги воспоставуваат функциите на контрола во банката.

3. Одделни изрази употребени во оваа одлука го имаат следново значење:

3.1. Под „корпоративна култура и вредности“ се подразбираат правила и стандарди со кои се овозможува одговорно и етичко постапување во процесот на комуникацијата со заинтересираните лица, при распределбата на ресурсите заради исполнување на деловната политика на банката, во развојот на човечките ресурси и во процесот на одлучување во секојдневното работење на банката.

3.2. Под „заинтересирани лица“ се подразбираат депонентите, другите доверители на банката, акционерите, регулаторните и супервизорските органи, надворешните институции за кредитен рејтинг, Фондот за осигурување на депозити, друштвото за ревизија и другите лица коишто имаат интерес за работењето на банката.

3.3. Под „функции на контрола“ се подразбираат следниве функции: управувањето со ризиците, контролата на усогласеноста со прописите и внатрешната ревизија.

3.4. Под „лице надлежно за управување со ризиците“ се подразбира лицето коешто е надлежно, односно одговорното лице на организациска единица којашто е надлежна за спроведување и/или координирање на активностите и процесите поврзани со управувањето со ризиците, согласно со Законот за банките и регулативата на Народната банка за управување со ризиците.

3.5. Под „лице надлежно за контрола на усогласеноста со прописите“ се подразбира лицето за контрола на усогласеноста на работењето на банката со прописите или одговорното лице на службата за контрола на усогласеноста на работењето на банката со прописите.

3.6. Под „лице надлежно за внатрешната ревизија“ се подразбира одговорното лице на Службата за внатрешна ревизија.

3.7. Под „лица надлежни за функциите на контрола“ се подразбираат лицето надлежно за управување со ризиците, лицето надлежно за контрола на усогласеноста со прописите и лицето надлежно за внатрешната ревизија.

3.8. Под „систем на внатрешна контрола“ се подразбира збир на правила и контроли воспоставени во банката, вклучувајќи ги и активностите на функциите на контрола.

3.9. Под „останати лица со посебни права и одговорности“ се сметаат раководните лица во банката коишто се утврдени како лица со посебни права и одговорности согласно со Статутот на банката. За потребите на оваа одлука, како останати лица со посебни права и одговорности не се сметаат членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор.

3.10. Под „законски пропишани одбори“ се подразбираат Одборот за управување со ризиците и Одборот за ревизија.

3.11. Под „заштитено пријавување“ се подразбира пријавување, извршено од страна на укажувач во банката согласно со закон, со кое се пренесува разумно сомневање или сознание дека е извршено, се извршува или веројатно ќе се изврши казниво или друго незаконито или недозволиво постапување.

3.12. Под „деловен модел“ се подразбираат најзначајните производи и услуги што ги нуди банката коишто ѝ овозможуваат остварување на планираните приходи и на планираниот раст, согласно со нејзината деловна политика.

3.13. Под „вкупен надоместок“ се подразбираат сите форми фиксни или варијабилни парични и непарични надоместоци коишто се исплаќаат на вработен и на член на органите на банката.

3.14. Под „фиксен дел од вкупниот надоместок“ се подразбираат надоместоците што ги добива поединечно лице чишто услови за исплата и за определување на нивната висина зависат од претходно утврдени критериуми и не зависат од успешноста во работењето (на пр. надоместокот во форма на

плата). Како фиксен дел од вкупниот надоместок се сметаат и сите надоместоци коишто се задолжителни, согласно со закон, коишто се дел од вообичаените пакети што им се нудат на вработените или коишто се исплаќаат заради покривање одредени трошоци за живот (на пр. заради одвоен живот, работење во странство, паушал и слично).

3.15. Под „варијабилен дел од надоместокот“ се подразбираат сите надоместоци коишто не се сметаат за фиксен дел од надоместокот.

3.16. Под „прописи“ се подразбираат законски и подзаконски акти, правилници и стандарди коишто се во сила во Република Македонија, како и интерните акти на банката.

4. На останатите изрази употребени во оваа одлука се применува значењето од Законот за банките и регулативата на Народната банка за управување со ризиците.

II. НАДЗОРЕН ОДБОР

Одговорности на надзорниот одбор

5. Надзорниот одбор ја има крајната одговорност за создавање услови за добро работење и управување на/со банката и за нејзината стабилност.

При извршувањето на своите надлежности, Надзорниот одбор ги има предвид интересите на заинтересираните лица и обезбедува услови за одржување ефикасна соработка со Народната банка на Република Македонија (во понатамошниот текст: Народната банка) и со останатите регулаторни органи.

6. Надзорниот одбор е должен:

- да ја усвојува деловната политика на банката и да го следи нејзиното спроведување;
- да е активно вклучен во надзорот над работењето на банката, да е во тек со значајните промени во нејзиното работење и во нејзиното окружување и да дејствува навремено за заштита на долгорочните цели на банката;
- да ги усвојува и да ја следи примената на другите политики и интерни акти коишто се во негова надлежност, имајќи ги предвид одредбите од точката 7 од оваа одлука;
- заедно со управниот одбор, да воспостави и промовира корпоративна култура и вредности во банката, имајќи ги предвид одредбите од точката 8 од оваа одлука;
- да врши самооценување и оцена на членовите на одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор, согласно со политиката за начинот на избор, следење на работењето и на разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор од главата VII од оваа одлука;
- да ги дефинира правата и одговорностите на законски пропишаните одбори и на управниот одбор, имајќи ги предвид одредбите од точката 15 од оваа одлука, како и да ја дефинира соработката со управниот одбор на банката;

- заедно со управниот одбор, да го утврди прифатливото ниво на ризик, имајќи ги предвид пазарната конкуренција, регулаторните барања, долгорочните цели на банката, изложеноста на ризиците и капацитетот за преземање ризици, што подразбира и усогласеност на прифатливото ниво на ризик со деловната политика, финансискиот план, процесот на утврдување на интерниот капитал и системот за наградување;
- да го воспостави и следи спроведувањето на системот за управување со ризиците, вклучувајќи го и работењето на одборот за управување со ризиците, имајќи ги предвид барањата на регулативата на Народната банка за управување со ризиците и барањата од точката 10 од оваа одлука;
- да ја воспостави и да го следи спроведувањето на внатрешната ревизија и да го следи работењето на одборот за ревизија;
- да го следи финансиското работење на банката и начинот на кој се извршува финансиското известување;
- да го следи системот на наградување во банката и да врши оценка дали е тој во согласност со политиката за наградување од главата VI од оваа одлука, културата на ризик и капацитетот за преземање ризици на банката;
- да го следи спроведувањето на интерните акти на банката за заштитено пријавување, имајќи ги предвид одредбите од точката 11 од оваа одлука;
- да ги разгледува трансакциите со поврзаните лица со банката, согласно со точката 12 од оваа одлука.

7. Надзорниот одбор е должен да ги усвојува најмалку следниве политики и интерни акти на банката:

- политиката за сигурноста на информативниот систем;
- политиката/политиките за управување со ризиците, вклучувајќи ги и политиката со која се определува начинот на управување со ризикот од неусогласеност и спроведување на контролата на усогласеноста на работењето на банката со прописите и политиката за користење услуги од надворешни лица;
- политиката за избегнување судир на интересите;
- политиката за наградување;
- политиката за начинот на избор, следење на работењето и разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор;
- политиката за вршење внатрешна ревизија;
- кодексот за корпоративно управување;
- етичкиот кодекс.

Доколку интерните акти што ги усвоил надзорниот одбор произлегуваат од интерни акти на групата на која ѝ припаѓа банката, надзорниот одбор е должен да обезбеди тие интерни акти да се соодветни на банката и да се усогласени со прописите во Република Македонија.

Надзорниот одбор е должен да ја оценува соодветноста на интерните акти коишто ги усвоил и да врши нивно редовно ревидирање.

8. Заради промовирање на корпоративната култура и вредности, надзорниот одбор усвојува етички кодекс со кој се дефинираат стандарди и етичките норми коишто се однесуваат најмалку на:

- избегнување неприфатливо однесување;
- избегнување судир на интересите;
- постапување при вршење трансакции со поврзани лица со банката;
- чување банкарска тајна.

Во рамките на етичкиот кодекс од ставот 1 од оваа точка, банката треба да го дефинира прифатливото и неприфатливото однесување на вработените, што подразбира:

- јасна забрана на активности спротивни на закон и на интерните акти;
- поттикнување на вработените да ги почитуваат етичките норми и да ги извршуваат нивните задачи совесно, со интегритет, согласно со своите знаења и искуство и почитувајќи ги прописите.

9. Надзорниот одбор е должен да врши надзор на работењето на членовите на управниот одбор и да го следи работењето на лицата надлежни за функциите на контрола. Во случаите кога овие лица не се придржуваат кон корпоративната култура и вредности, прифатливото ниво на ризик и културата за ризик, надзорниот одбор е должен да преземе соодветни мерки, вклучувајќи и нивно разрешување, или барање за нивно разрешување, доколку управниот одбор е надлежен за нивното именување/разрешување.

10. Во зависност од големината на банката, природата на финансиските активности што ги врши и ризиците на кои е изложена во своето работење, надзорниот одбор определува еден член на управниот одбор којшто ќе биде одговорен за следење на работењето на лицето/организациската единица надлежно/а за спроведување и/или координирање на активностите и процесите поврзани со системот за управување со ризиците (во понатамошниот текст: член на управниот одбор одговорен за следење на управувањето со ризиците).

11. Надзорниот одбор на банката го следи спроведувањето на интерните акти и процесите за слободно заштитено пријавување од страна на вработените во банката, согласно со закон. Интерните акти и процеси треба да ги опфатат сите видови пријавувања, особено пријавувањето до Народната банка, да ја дефинираат целата постапка на заштитено пријавување којашто не треба да е дел од редовниот систем на известување во банката, односно треба да се извршува преку точно определена функција во банката, што, меѓу другото, може да вклучи определување на:

- лицето/органот до кое/кој се пријавува;
- начинот на утврдување на основаноста на заштитените пријавувања;
- начинот на отстранување на основот за заштитеното пријавување, доколку се утврди дека пријавувањето било основано;
- начинот на заштита на укажувачите во банката од какви било казни или закани врз нив или нивното работно место.

Интерните акти од ставот 1 од оваа точка треба да бидат достапни до сите вработени во банката.

12. Надзорниот одбор е должен, најмалку еднаш на три месеци, да го разгледа извештајот за трансакциите со поврзаните лица со банката, како и за

износот на одобрени кредити и на други облици на изложеност на/кон лицата со посебни права и одговорности во банката.

Извештајот од ставот 1 од оваа точка ги содржи најмалку: видот на трансакцијата (пр. кредит, консултантска услуга, закуп и слично), износот на трансакцијата и категоријата на ризик, доколку станува збор за одобрен кредит или друг облик на изложеност кон лицето поврзано со банката и кон лицата со посебни права и одговорности.

13. Доколку поединечен член на надзорниот одбор смета дека донесените одлуки од страна на надзорниот одбор се во спротивност со долгорочните цели, деловната политика и прописите или е во спротивност со надлежностите на овој орган, предвидени со Законот за банките и интерните акти на банката, е должен своето мислење да го искаже во писмена форма со соодветно објаснување, коешто е содржано во записникот од седницата на надзорниот одбор.

Состав и начин на работење на надзорниот одбор

14. Надзорниот одбор е составен од лица коишто поединечно и заедно ги исполнуваат критериумите за член на надзорен одбор на банка.

15. Надзорниот одбор е должен да донесе интерни акти со кои се дефинираат правата и одговорностите на надзорниот одбор, законски пропишаните одбори и управниот одбор.

Надзорниот одбор и законски пропишаните одбори треба да обезбедат водење записници од одржаните состаноци од чија содржина ќе може да се согледаат активностите на одделните членови на одборите, како и да обезбедат друга документација определена од надзорниот одбор, врз основа на која Народната банка ќе може да ја оцени работата на надзорниот одбор и на законски пропишаните одбори.

16. За секој законски пропишан одбор задолжително се определуваат начинот на работење, мандатот, обемот на активности и начинот на известување на надзорниот одбор.

Надзорниот одбор е должен, во рамките на извештајот за корпоративното управување од точката 59 од оваа одлука, да ги објави законски пропишаните одбори, нивниот мандат и состав.

Претседателот на законски пропишаниот одбор не може да биде претседател на кој било друг одбор на банката, со исклучок на надзорниот одбор на банката.

17. Согласно со статутот на банката, надзорниот одбор може да формира други одбори од редот на своите членови коишто му помагаат при спроведувањето на дел од неговите надлежности поврзани со воспоставувањето и спроведувањето на политиката за наградување, политиката за начинот на избор, следење на работењето и разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор и други надлежности, во согласност со закон.

На одборите формирани согласно со ставот 1 од оваа точка соодветно се применуваат барањата од точката 16 од оваа одлука.

Оцена на соодветноста на членовите на надзорниот одбор

18. Надзорниот одбор е должен да изврши оцена на соодветноста на кандидатот за член, односно на членот на надзорниот одбор, којашто вклучува поединечна оцена на соодветноста на кандидатот за член, односно на членот на надзорниот одбор (во понатамошниот текст: поединечна оцена) и оцена на соодветноста на членот на надзорниот одбор заедно со останатите членови (во понатамошниот текст: колективна оцена) на надзорниот одбор на банката.

Поединечната оцена од ставот 1 од оваа точка опфаќа оцена најмалку на тоа дали:

- знаењето и искуството на кандидатот за член, односно на членот на надзорниот одбор се соодветни за извршување на надлежностите, што подразбира најмалку оцена на неговото разбирање за воспоставеното корпоративно управување во банката и за улогата на надзорниот одбор во корпоративното управување, оцена на соодветноста на неговото образование и знаењето стекнато преку обуките, оцена на професионалното искуството и оцена на познавањето на финансиската состојба и профилот на ризичност на банката;
- постоењето судир на интересите ја ограничува способноста на кандидатот за член, односно на членот на надзорниот одбор објективно и независно да ги извршува надлежностите и способноста да врши независна и објективна оцена на решенијата коишто се предлагаат од другите членови на надзорниот одбор, самостојно да ги анализира одлуките на управниот одбор и да избегнува следење на колективните ставови;
- кандидатот за член, односно членот на надзорниот одбор поседува репутација, што, меѓу другото, подразбира почитување на законските одредби и договорните обврски, соработка со супервизорските и со другите надлежни органи и почитување на корпоративната култура и вредности на банката;
- кандидатот за член, односно членот на надзорниот одбор, ќе може да посветува или посветува доволно време за извршување на обврските што произлегуваат од неговите надлежности, имајќи ги предвид неговите членства во органи на надзор и/или управување на други правни лица или на непрофитни организации и вообичаениот број седници на кои треба да присуствува како резултат на тие членства, природата на секое членство и на надлежностите што ги има кандидатот за член, односно членот на надзорниот одбор, вклученоста во работата на надзорниот одбор на банката, времето потребно за соодветна обука на членот на надзорниот одбор за извршување на сите негови функции и слично.

Колективната оцена од ставот 1 од оваа точка се однесува најмалку на оцената дали членовите заедно имаат знаења и искуство потребни за независен надзор на работењето на банката, а особено за разбирање на активностите што ги врши банката и на материјалните ризици на кои е изложена банката. Колективната оцена треба да опфати најмалку дали членовите на надзорниот одбор:

- имаат искуство од различни области коишто овозможуваат надзорниот одбор да може да го оценува и следи работењето на управниот одбор и одлуките што тој ги носи. Различните познавања и искуство можат да се однесуваат на: управувањето со ризиците, вршењето финансиски анализи, финансиското известување и сметководство, информациската технологија, пазарите на капитал, стратемиското планирање, внатрешната ревизија, усогласеноста со прописите, наградувањето на успешноста во работењето и друго;
- имаат соодветно разбирање на локалната, регионалната и, доколку е потребно, глобалната економија и финансии, како и разбирање на соодветната домашна регулатива и меѓународните стандарди;
- поседуваат способност за размена на искуства и знаења и меѓусебна соработка.

19. Оцената од точката 18 од оваа одлука се врши:

- пред секое именување нов член на надзорниот одбор;
- пред повторно именување постоен член на надзорниот одбор;
- еднаш годишно, согласно со закон.

По исклучок на ставот 1 алинеи 1 и 2 од оваа точка, оцената од точката 18 од оваа одлука може да се изврши и по именувањето на членот на надзорниот одбор од Собранието на банката, но најдоцна во рок од еден месец по неговото именување, но пред добивање на согласноста од гувернерот на Народната банка.

Покрај случаите од ставот 1 од оваа точка, колективната оценка се врши и доколку има значајни промени во деловниот модел на банката.

20. Годишната оценка од точката 19 став 1 алинеја 3 од оваа одлука опфаќа и:

- оценка на сопствената работа којашто на годишно ниво е должен да ја врши секој член на надзорниот одбор;
- оценка на големината и составот на надзорниот одбор, како и на големината и составот на законски пропишаните одбори и нивната меѓусебна соработка;
- оценка на ефикасноста на надзорот што го врши надзорниот одбор како дел од корпоративното управување во банката и идентификување на активностите каде што е потребно унапредување или промени;
- оценка на ефикасноста на законски пропишаните одбори.

21. Надзорниот одбор е должен да ги земе предвид резултатите од поединечната оценка при спроведувањето на колективната оценка на членовите на надзорниот одбор, и обратно.

22. Надзорниот одбор е должен да го извести Собранието на банката за резултатите од извршената оценка од точката 18 од оваа одлука, заедно со активностите што ги предлага или што ги презел за надминување на утврдените слабости.

III. УПРАВЕН ОДБОР

23. Во согласност со надлежностите предвидени со Законот за банките, управниот одбор управува со банката и е вклучен во спроведувањето на деловната политика, воспоставувањето и промовирањето корпоративна култура и вредности, утврдувањето на прифатливото ниво на ризик, воспоставувањето и спроведувањето на системот на внатрешна контрола и во обезбедувањето услови за работење на банката во согласност со прописите.

24. Доколку банката определила член на управниот одбор одговорен за следење на управувањето со ризиците, тој член:

- не смее да биде надлежен за активности коишто претставуваат преземање ризици (англ. front office);
- задолжително е член на одборот за управување со ризиците на банката.

25. Управниот одбор на банката е должен да овозможи соодветна примена на одлуките на собранието и на надзорниот одбор и на политиките усвоени од страна на надзорниот одбор, како и да предлага нивна промена и унапредување.

За соодветна примена на актите од ставот 1 од оваа точка, управниот одбор може да донесе соодветни процедури, правила или други слични интерни акти.

Доколку интерните акти што ги усвоил управниот одбор, вклучувајќи ја и политиката од точката 31 од оваа одлука, произлегуваат од интерни акти на групата на која ѝ припаѓа банката, управниот одбор е должен да обезбеди тие интерни акти да се соодветни на банката и да се усогласени со прописите во Република Македонија.

26. Управниот одбор е составен од лица коишто поединечно и заедно ги исполнуваат критериумите за член на управен одбор на банка.

27. Оцената на соодветноста на кандидатот за член, односно на членот на управниот одбор ја врши надзорниот одбор на банката, при што соодветно се применуваат одредбите од точката 18 од оваа одлука.

Оцената од ставот 1 од оваа точка се врши најмалку:

- пред секое именување нов член на управниот одбор;
- пред повторно именување постоен член на управниот одбор;
- во случај на значајни промени во деловниот модел на банката.

28. Управниот одбор е должен редовно да го информира надзорниот одбор за сите активности и промени во работењето коишто се значајни за надлежностите на надзорниот одбор, и тоа:

- промени во управувањето со ризиците;
- промени во солвентната и ликвидносната позиција на банката и нејзината финансиска состојба;
- надминување на лимитите на изложеност и неусогласеност на работењето со прописите;
- слабости во системот на внатрешна контрола и во начинот на функционирање на функциите на контрола;

- случаи коишто можат да предизвикаат непочитување или неусогласеност со законските или регулаторните барања;
- случаи поврзани со заштитеното пријавување од страна на укажувач во банката.

29. Доколку поединечен член на управниот одбор смета дека донесените одлуки од страна на управниот одбор се во спротивност со деловната политика и прописите или се во спротивност со надлежностите на овој орган, предвидени со Законот за банките и интерните акти на банката, е должен своето мислење да го искаже во писмена форма со соодветно објаснување.

IV. ОСТАНАТИ ЛИЦА СО ПОСЕБНИ ПРАВА И ОДГОВОРНОСТИ

30. Управниот одбор ги именува и ги разрешува останатите лица со посебни права и одговорности во банката и го следи нивното работење, обезбедува услови за нивна постојана обука, ги утврдува нивните права и одговорности и го следи начинот на кој овие лица ги дефинираат и ги распоредуваат должностите и одговорностите на вработените.

31. Управниот одбор е должен да донесе политика за начинот на избор, следење на работењето и на разрешувањето на останатите лица со посебни права и одговорности, којашто соодветно ги содржи елементите од точката 51 од оваа одлука.

32. Во политиката од точката 31 од оваа одлука е определен начинот на кој управниот одбор врши оценка на соодветноста на останатите лица со посебни права и одговорности, којашто се врши со соодветна примена на одредбите од точката 18 од оваа одлука.

При оцената на знаењето и искуството на останатите лица со посебни права и одговорности, се имаат предвид надлежностите на соодветното лице коишто произлегуваат од неговата позиција или функција во банката.

Управниот одбор ја врши оцената од ставот 1 од оваа точка најмалку пред именувањето на лицето или пред неговото повторно именување, како и при секоја позначајна промена во работењето на банката или во начинот на вршењето на соодветната позиција или функција.

Врз основа на оцената на останатите лица со посебни права и одговорности од ставот 1 од оваа точка, управниот одбор е должен да преземе активностите за надминување на утврдените слабости.

33. Останатите лица со посебни права и одговорности треба да поседуваат стручност и способност да управуваат со активностите коишто се во нивна надлежност и ефикасно да го следат работењето на вработените коишто се директно одговорни пред нив.

34. Банката е должна да пропише критериуми за идентификување на останатите лица со посебни права и одговорности.

Критериумите од ставот 1 од оваа точка треба да овозможат опфаќање најмалку на лицата коишто се надлежни за функциите на контрола, за

извршувањето значајна деловна линија или за работењето на значајна филијала или подружница, како и на лицата чишто надлежности имаат значајно влијание врз корпоративното управување, профилот на ризик и/или врз профитабилноста на банката.

V. СИСТЕМ НА ВНАТРЕШНА КОНТРОЛА И ФУНКЦИИ НА КОНТРОЛА

35. Надзорниот и управниот одбор на банката се должни да воспостават систем на внатрешна контрола којшто треба да обезбеди:

- ефикасно работење на банката;
- работење на банката во согласност со прописите;
- соодветно идентификување, мерење и контрола/намалување на ризиците;
- оценка на ефикасноста и соодветноста на функциите на контрола и на целокупното корпоративно управување, вклучувајќи и оценка на квалитетот на системот на известување на надзорниот и управниот одбор и на ефикасноста на системот на внатрешна контрола;
- точност и навременост на информациите и податоците коишто се доставуваат до органите на банката, до заинтересираните лица и до пошироката јавност;
- соодветни оперативни и сметководствени процедури.

36. Начинот на спроведување на системот на внатрешна контрола треба да биде пропишан со интерни акти коишто треба да бидат достапни до вработените во банката.

37. Надзорниот и управниот одбор на банката се должни да обезбедат целосна независност на функциите на контрола, преку:

- воспоставување соодветна организациска поставеност на функциите на контрола преку нивно меѓусебно одвојување и одвојување од активностите коишто се предмет на нивната контрола;
- именување лица надлежни за функциите на контрола коишто не се подредени на лицата надлежни за активностите коишто се предмет на нивната контрола;
- обезбедување соодветни човечки и материјални ресурси за независно, објективно и ефикасно извршување на функциите на контрола;
- поставеност на функциите којашто ќе овозможи избегнување судир на интересите;
- обезбедување непречен пристап до сите вработени во банката и до сите информации коишто се потребни за ефикасно спроведување на соодветната функција на контрола;
- воспоставување начин на наградување на лицата вклучени во извршувањето на одделните функции на контрола којшто не е поврзан со успешноста на активностите коишто се предмет на нивна контрола;
- воспоставување механизам на непречена соработка меѓу лицата вклучени во извршувањето на одделните функции на контрола и останатите вработени во банката.

38. Лицата надлежни за функциите на контрола треба да имаат неограничен пристап до членовите на надзорниот одбор на банката и да можат да ги известуваат за значајните слабости, недостатоци или ризици коишто ги идентификувале при вршењето на својата функција.

39. Контролата на усогласеноста со прописите и управувањето со ризиците треба да бидат предмет на редовни ревизии на Службата за внатрешна ревизија, согласно со годишниот план за работа на Службата.

40. Надзорниот одбор на банката треба да биде информиран за разрешувањето на лицето надлежно за управување со ризиците и за лицето надлежно за контрола на усогласеноста со прописите и за причините поради кои е разрешено тоа лице.

Управување со ризиците

41. Во зависност од системот на управување со ризиците, банката може да назначи лице или да формира организациска единица надлежно/а за спроведување и/или координирање на активностите и процесите поврзани со системот за управување со ризиците, согласно со регулативата на Народната банка за управување со ризиците.

Лицето/организациската единица од ставот 1 од оваа точка треба да е независно/а од останатите лица и организациски единици во банката, особено од оние коишто преземаат ризици, треба да има пристап до сите организациски единици чиешто работење може да ја изложи банката на материјални ризици и да има доволно ресурси за извршување на своите надлежности, што вклучува и редовна обука на лицето или на лицата вработени во организациската единица.

Доколку банката определила член на управниот одбор одговорен за следење на управувањето со ризиците, тој член е надлежен за лицето/организациската единица од ставот 1 од оваа точка.

Контрола на усогласеноста на работењето на банката со прописите

42. Опфатот на контролата на усогласеноста на работењето на банката со прописите се однесува најмалку на:

- следење на почитувањето на прописите коишто се однесуваат на работењето на банката;
- идентификување и следење на ризиците од неусогласеност на работењето на банката со прописите, вклучувајќи и следење на поплаките од клиентите на банката;
- известување на надзорниот и управниот одбор за утврдените неусогласености во текот на работењето и за преземените активности за нивно надминување;
- советување на надзорниот и управниот одбор за прашања во врска со примената на прописите;
- навремено известување на членовите на управниот одбор и на останатите вработени за измените и дополнувањата на прописите;
- оценка на потенцијалното влијание од промените во прописите врз работењето на банката и врз нејзиното окружување;
- оценка на усогласеноста на новите производи, активности или системи во банката со прописите;
- обука на вработените за начинот на примена на соодветните прописи во нивното секојдневно работење;
- давање насоки за правилна примена на прописите во форма на препораки, вклучително и препораки за измена на соодветните

интерни акти, како и давање одговори на вработените за прашања поврзани со спроведувањето на прописите;

- исполнување други законски обврски (пр. активности за спречување на перење пари);
- соработка со други институции;
- редовно известување на надзорниот и управниот одбор на банката, согласно со Законот за банките.

Банката е должна во рамките на политиката за управување со ризикот од неусогласеност и спроведување на контролата на усогласеноста на работењето на банката со прописите или во некој друг соодветен интересен акт, подетално да го определи опфатот на контролата на усогласеноста на работењето на банката со прописите од ставот 1 од оваа точка.

Внатрешна ревизија на банката

43. Надзорниот одбор и управниот одбор на банката се должни да обезбедат ефикасност на внатрешната ревизија во банката, најмалку преку:

- целосен пристап на вработените во Службата за внатрешна ревизија (во понатамошниот текст: Службата) до сите документи, информации, имот и записници на сите органи на банката, како и можност за директна комуникација со кој било вработен во банката;
- ангажирање човечки ресурси во Службата коишто заедно поседуваат знаења и искуство соодветни на активностите што ги врши банката и ризиците на кои е изложена;
- целосно и навремено информирање на Службата за позначајните случувања во банката, за воведувањето нови производи, активности и системи и за други промени;
- навремена и соодветна обука на вработените во Службата;
- навремено прифаќање на наодите и спроведување на препораките на внатрешната ревизија;
- објективност и неутралност во спроведувањето на внатрешната ревизија, преку исклучување на можноста за ангажирање на вработените во Службата во извршувањето други активности во банката;
- примена на националните и меѓународните професионални стандарди за внатрешна ревизија.

44. Покрај барањата од точката 37 од оваа одлука, надзорниот и управниот одбор на банката, се должни да обезбедат независност на Службата и преку:

- доставување на извештаите на Службата до надзорниот одбор и/или до одборот за ревизија без тие да содржат корекции од управниот одбор или други вработени во банката, коишто не се прифатени од Службата;
- директен пристап на вработените во Службата до надзорниот одбор и/или до одборот за ревизија;
- именување, следење на работењето и разрешување на лицето надлежно за внатрешната ревизија од надзорниот одбор на банката.

VI. ПОЛИТИКА ЗА НАГРАДУВАЊЕ

45. Политиката за наградување содржи јасни и транспарентни правила и критериуми за определување на висината на вкупниот надоместок, а особено за јасно определување и разграничување помеѓу фиксниот и варијабилниот дел од вкупниот надоместок.

Политиката за наградување треба да ги исполнува најмалку следниве услови:

- да е во согласност со деловната политика на банката, финансискиот план и долгорочните цели на банката;
- да не ги поттикнува вработените или членовите на органите на банката да преземаат повисоко ниво на ризик од утврденото прифатливо ниво на ризик;
- да содржи механизми за избегнување судир на интересите.

Политиката за наградување задолжително се одобрува од Собранието на банката доколку таа предвидува примање надоместок во форма на акции или други права коишто даваат можност за стекнување акции.

46. Најмалку еднаш годишно, Службата за внатрешна ревизија врши оценка на усогласеноста на начинот на спроведување на наградувањето во банката со правилата и критериумите пропишани во политиката за наградување.

47. Доколку е предвиден фиксен и варијабилен дел од надоместокот:
- фиксниот дел треба да зависи од описот на работното место, односно од надлежностите на органот на банката;
 - варијабилниот дел треба да зависи од долгорочната успешност во извршувањето на работните задачи, имајќи го предвид преземеното ниво на ризик;
 - исплатата на варијабилниот дел не ја ограничува можноста на банката за зајакнување на нејзината солвентна позиција;
 - фиксниот дел од вкупниот надоместок треба да е значително повисок, односно варијабилниот дел не смее на годишно ниво да надмине 100% од фиксниот дел од вкупниот надоместок исплатен на секој вработен или член на орган на банката.

48. На членовите на надзорниот одбор на банката може да им се исплаќа фиксен дел од вкупниот надоместок. Само во исклучителни случаи може да им се исплаќа и варијабилен дел од надоместокот, којшто треба да зависи единствено од остварувањето на нивните надлежности поврзани со надзорот на работењето на банката.

На лицата надлежни за функциите на контрола може да им се исплаќа варијабилен надоместок само врз основа на успешноста во нивното работење, независно од успешноста на активностите коишто се предмет на нивна контрола.

49. Надзорниот одбор е должен да ја одобри висината на вкупниот надоместок што го добива секој член на управниот одбор и секое од лицата надлежни за функциите на контрола.

50. Одборот за управување со ризиците задолжително оценува дали системот на наградување ги има предвид профилот на ризик на банката и нејзината солвентна, ликвидносна и профитабилна позиција.

VII. ПОЛИТИКА ЗА НАЧИНОТ НА ИЗБОР, СЛЕДЕЊЕ НА РАБОТЕЊЕТО И НА РАЗРЕШУВАЊЕ

51. Политиката за начинот на избор, следење на работењето и на разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор треба најмалку да ги опфати следниве елементи:

- постапката на избор, следење и разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор;
- критериумите за поединечна и колективна оценка на соодветноста на членовите на надзорниот одбор и управниот одбор;
- постапката, динамиката и начинот на спроведување на поединечната и колективната оценка на соодветноста на членовите на надзорниот одбор и управниот одбор;
- постапката и критериуми за оценка на ефикасноста на законски пропишаните одбори;
- начинот и динамиката на обука на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор;
- начинот и динамиката на замена на член на надзорниот одбор и управниот одбор, во случај на престанување на неговиот мандат или во случај на негова привремена спреченост за работа, давање оставка или друго неочекувано отсуство;
- начинот на документирање на постапката на оценка и избор.

52. Врз основа на оцената на членовите на надзорниот одбор, законски пропишаните одбори и управниот одбор од точките 18, 20 и 27 од оваа одлука, надзорниот одбор е должен да преземе активности за надминување на утврдените слабости: соодветна обука на членот или на членовите на соодветниот одбор, промена во начинот на одлучување, активности за ограничување на судирот на интересите, предлози за назначување нови членови на соодветниот одбор или замена на постојните членови.

VIII. ПОЛИТИКА ЗА ИЗБЕГНУВАЊЕ СУДИР НА ИНТЕРЕСИТЕ

53. Со политиката за избегнување судир на интересите во банката се идентификуваат можните судири на интересите и мерките што треба да се преземат во случаите кога не може да се спречи појавата на судирот на интересите.

Политиката од ставот 1 од оваа точка треба да содржи:

- обврска за сите лица со посебни права и одговорности да не дозволат постоењето судир на интересите да влијае врз вршењето на нивните активности;
- случаи за тоа каде може да се појави судир на интересите и начинот на кој треба да се постапи во тие случаи;

- постапка што треба да ја следат лицата со посебни права и одговорности пред да започнат да вршат друга функција, за да се спречи новата функција да доведе до појава на судир на интересите;
- должност на лицата со посебни права и одговорности веднаш да пријават какви било состојби или односи коишто можат да доведат или веќе довеле до појава на судир на интересите;
- соодветни процедури за вршење трансакции со поврзаните лица, коишто ќе обезбедат овие трансакции да не се извршуваат спротивно на интересите и можностите на банката; и
- начинот на кој ќе се постапи во случај на неусогласеност со политиката за избегнување судир на интереси.

Случаите од ставот 2 алинеја 2 од оваа точка се однесуваат најмалку на односите на банката со:

- акционерите со квалификувано учество во банката;
- членовите на надзорниот и управниот одбор;
- вработените во банката;
- значајните деловни партнери и клиенти;
- другите лица поврзани со банка;
- лицата коишто се поврзани со лицата од претходните алинеи од овој став.

54. Надзорниот и управниот одбор го следат спроведувањето на политиката за избегнување судир на интересите.

IX. КОДЕКС ЗА КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ

55. Кодексот за корпоративно управување во банката ги опфаќа правилата на надзор и раководење во банката и треба да овозможи воспоставување јасна организациска структура, со јасно дефинирани и транспарентни линии на одговорност.

56. При изработката на кодексот за корпоративното управување, банката се придржува кон одредбите на оваа одлука и на другите прописи со кои се регулира корпоративното управување.

57. Кодексот за корпоративно управување содржи:

57.1. Постапка на свикување на Собранието, постапката на гласање, правата на акционерите, вклучувајќи ги и правата на малцинските акционери.

57.2. Структура на групата на којашто ѝ припаѓа банката, доколку е применливо.

57.3. Состав и начин на работа на надзорниот одбор со посебен осврт на:

- начинот на работа;
- критериумите за избор;
- бројот на членови на надзорниот одбор и должината на нивниот мандат;
- бројот на независни членови на надзорниот одбор.

57.4. Состав и начин на работа на управниот одбор со посебен осврт на:

- начинот на работа;
- критериумите за избор;
- бројот на членови на управниот одбор и должината на нивниот мандат;
- поделбата на надлежностите помеѓу одделните членови на управниот одбор, доколку постои таква поделба.

57.5. Начинот на соработка меѓу надзорниот и управниот одбор, видот, роковите во кои управниот одбор доставува информации до надзорниот одбор.

57.6. Управувачка и организациска структура на банката, со наведување на составот и надлежностите на одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и другите одбори/органи на банката (доколку се формирани согласно со статутот на банката).

57.7. Имиња или работни места на останатите лицата со посебни права и одговорности во банката.

57.8. Правила за системот на внатрешна контрола, со опис на организациската поставеност и начинот на работа на секоја функција на контрола.

57.9. Краток опис на деловниот модел на банката,.

57.10. Правила за користење услуги од надворешни лица.

57.11. Основни елементи на етичкиот кодекс, политиката за избегнување судир на интересите, политиката за наградување и интерните акти и процеси за слободно заштитено пријавување од страна на вработени во банката.

57.12. Критериуми за избор и следење на работењето на друштвото за ревизија.

57.13. Други елементи коишто се регулирани со оваа одлука или со други прописи од овој домен.

X. ОБЈАВУВАЊЕ ПОДАТОЦИ И ТРАНСПАРЕНТНОСТ НА КОРПОРАТИВНОТО УПРАВУВАЊЕ

58. Банката е должна да објавува податоци и информации во врска со нејзиното корпоративно управување.

Информациите и податоците од ставот 1 од оваа точка треба да бидат јасни, прецизни, навремени и достапни за сите заинтересирани лица на кои им се потребни.

59. Банката е должна најмалку еднаш годишно да изработи извештај за корпоративно управување и да го објави како составен дел на годишниот извештај за работењето на банката.

Извештајот за корпоративно управување најмалку содржи:

- информации и податоци за составот, надлежностите и функционирањето на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија, другите одбори на надзорниот одбор (доколку се формирани согласно со статутот на банката) и управниот одбор на банката;
- информации за начинот на избор, именување и разрешување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор;
- информации за членства во други органи на надзор и/или управување на членовите на надзорниот одбор, одборот за управување со ризиците, одборот за ревизија и управниот одбор;
- информации и податоци за организациската структура на банката, вклучително и за нејзините подружници;
- информации и податоци за акционерска структура на банката - назив на акционерите со квалификувано учество и нивното учество во вкупниот број акции и вкупниот број издадени акции со право на глас и нивните претставници во надзорниот одбор на банката;
- информации и податоци поврзани со спроведувањето на политиката на наградување на банката, согласно со ставот 3 од оваа точка;
- информации и податоци за политиката на банката за избегнување судир на интересите;
- информации за користењето услуги од надворешни лица коишто се значајни за целокупното работење на банката.

Информациите и податоците поврзани со спроведувањето на политиката на наградување на банката се однесуваат најмалку на:

- основните критериуми за наградување;
- соодносот на фиксниот и варијабилниот дел од вкупниот надоместок;
- критериумите врз основа на кои е определен делот од надоместокот што се исплаќа во форма на акции или други права коишто даваат можност за стекнување акции;
- износот на вкупниот надоместок исплатен во текот на годината по одделни групи (на пр. членовите на надзорниот одбор, членовите на управниот одбор, останатите лица со посебни права и одговорности, останатите вработени во банката и слично), при што посебно се прикажуваат фиксниот и варијабилниот дел од исплатениот надоместок и бројот на лицата во одделната група;
- структура на вкупниот надоместок според висината и бројот на лица на кои им е исплатена соодветната висина на вкупниот надоместок во текот на годината;
- други податоци согласно со закон.

60. Надзорниот одбор доставува годишен извештај за своето работење до Собранието на банката.

Извештајот од ставот 1 од оваа точка содржи податоци за:

- начинот на извршувањето на надлежностите;
- соработката со управниот одбор;
- структурата на надзорниот одбор;
- постоењето судир на интересите и преземените мерки;
- резултатите од поединечната и колективната оценка на соодветноста на членовите на надзорниот одбор;

- редовноста на секој член на седниците на надзорниот одбор на банката; и
- извршувањето на другите работи, согласно со закон.

XI. КОРПОРАТИВНО УПРАВУВАЊЕ НА НИВО НА БАНКАРСКА ГРУПА ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

61. Доколку банката е матично лице на банкарска група во Република Македонија, надзорниот одбор на банката има целосна одговорност за работењето на групата и за обезбедување рамка за добро корпоративно управување соодветно на структурата, активностите и профилот на ризик на групата и на лицата вклучени во неа. Надзорниот и управниот одбор на банката треба да ја познаваат организациската структура на групата и ризиците коишто произлегуваат од неа.

62. Надзорниот одбор на банката е должен да врши соодветен надзор на подружниците имајќи ги предвид законските и регулаторните барања коишто важат за членовите на органите на управување и надзор на подружниците.

63. Со цел да ги извршува своите надлежности, надзорниот одбор на банката е должен:

- да воспостави корпоративно управување коешто ќе вклучи јасно дефинирани линии на одговорност на ниво на матичното лице и на ниво на подружницата;
- да воспостави соодветни интерни акти и контролни механизми за идентификување и справување со можен судир на интереси во рамките на групата;
- да одобрува политики и стратегии за формирање нови структури и правни лица (пр. нова подружница, нова подгрупа и слично) коишто се конзистентни со политиките и интересите на групата;
- да оценува дали е воспоставен ефикасен систем за размена на информации и податоци помеѓу различните лица во групата;
- да обезбеди ресурси за следење на усогласеноста на работењето на подружниците со прописите;
- да одржува редовни односи со домашниот супервизорски орган и супервизорскиот орган на подружниците;
- да обезбеди систем на внатрешна контрола и систем на управување со ризиците на ниво на целата група, како и на ниво на одделна подружница.

64. Органите на управување и надзор на подружниците се должни да вршат оценка на соодветноста на интерните акти на групата со локалните законски и регулаторни барања.

65. Банката е дожна да обезбеди усогласеност на стратешките цели, општата рамка за управувањето со ризиците и корпоративни вредности на сите членки на групата, при што органите на управување и надзор на подружниците се должни да извршат прилагодувања кога политиката на групата е во судир со локалните законски и регулаторни барања.

66. Во случај на делување на банката во други земји или преку структури коишто ја намалуваат нејзината транспарентност, надзорниот одбор и управниот одбор се должни да обезбедат:

- избегнување структури коишто немаат економска или деловна оправданост;
- оцена на интерните акти за основање такви структури, управување со ризиците во нив, како и способноста на банката да управува со ризиците пред да се формираат нови структури или да се започне со нови активности;
- дефинирање на постапката за одобрување формирање нови правни лица или подружници преку пропишување соодветни критериуми;
- воспоставување интерни акти за идентификување и управување со сите материјални ризици коишто произлегуваат од овие структури;
- редовна проверка на овие активности од страна на внатрешна и надворешната ревизија.

XII. ИЗВЕСТУВАЊЕ НА НАРОДНАТА БАНКА

67. Банката е должна да ги доставува следниве информации и податоци до Народната банка:

- полугодишен преглед на трансакциите со поврзаните лица со банката, којшто задолжително ги содржи сите податоци предвидени во точката 12 став 2 од оваа одлука;
- писмените изјави за постоење судир на интересите дадени од лицата со посебни права и одговорности во банката, заедно со основот од кој произлегува судирот меѓу личниот интерес и интересот на банката;
- оцените од точките 18, 20 и 27 од оваа одлука, при што се дава детален преглед на оцената на сите критериуми предвидени во политиката од главата VII од оваа одлука, заедно со активностите што се преземени или се предлага да се преземат за надминување на утврдените слабости;
- сите значајни промени поврзани со информациите и податоците од точката 59 од оваа одлука, коишто настанале по објавувањето на последниот извештај за корпоративното управување;
- детална организациска шема од која ќе може да се согледа внатрешната организација на банката, при што посебно се наведуваат останатите лица со посебни права и одговорности;
- причините поради кои надзорниот одбор го сменил членот на управниот одбор на банката одговорен за следење на управувањето со ризиците, доколку во банката е назначено вакво лице;
- причините поради кои е разрешено лицето надлежно за управување со ризиците, лицето надлежно за контролата на усогласеноста со прописите или лицето надлежно за внатрешната ревизија;
- оцената од точката 32 од оваа одлука за лицата надлежни за функциите на контрола, при што се дава детален преглед на оцената на сите критериуми предвидени во политиката од точката 31 од оваа одлука, заедно со активностите што се преземени или ќе се преземат за надминување на утврдените слабости.

68. Банката е должна да ги достави информациите и податоците од точката 67 од оваа одлука, во рок од петнаесет дена по нивното донесување, завршување, настанување, промени или разрешување.

По исклучок на ставот 1 од оваа точка:

- банката го доставува полугодишниот преглед од точката 67 алинеја 1 од оваа одлука, во рок од триесет дена по истекот на полугодието за кое се однесува прегледот;
- банката ја доставува деталната организациска шема и соодветните податоци од точката 67 алинеја 5 од оваа одлука на годишна основа, најдоцна до 10 февруари секоја година;
- оцената на соодветноста на член на надзорниот или на управниот одбор на банката при нивно именување или повторно именување се доставува заедно со барањето за издавање на соодветната согласност, коешто се доставува согласно со регулативата на Народната банка за издавање согласности.

XIII. ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

69. Оваа одлука стапува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Македонија“, а ќе почне да се применува од 1 јули 2018 година.

70. На денот на отпочнувањето со примена на оваа одлука, престанува да важи Одлуката за основните начела и принципи на корпоративно управување во банка („Службен весник на Република Македонија“ бр. 159/07).

О бр. 02-15/II-1/2018
1 февруари 2018 година
Скопје

Гувернер
и претседавач
на Советот на Народната банка
на Република Македонија
Димитар Богов